

місто Ладизин

Місто Ладизин – перлина Подільського краю

Територія – 1147,7 га

Кількість населення – 22,2 тис. осіб,

Відстань від райцентру до м. Вінниці автошляхами – 110 км.

Річки: Південний Буг, Сільниця, Соб

Ладизин (статус міста з 1973 р.; з 19 жовтня 2000 р.– місто обласного значення)

Телефонний код: 04343

День міста – 19 жовтня

Герб міста

Візд в місто. Стелла

Багата і прекрасна Вінниччина зі своїми мальовничими краєвидами, лісами, річками, широкими степами та родючими землями. Серед цієї розкоші острівцем обрав місцину Ладизин, огорнутий могутніми лісами, обвитий з усіх сторін тихими водами Південного Бугу та Сільниці. Хлюпочеться широке Ладизинське море – витвір людських рук, приваблюючи до себе на відпочинок.

Ладизин межує з Тростянецьким, Тульчинським та Гайсинським районами Вінниччини. До територіальної одиниці міста входять: село Лукашівка, селище Губник, та хутір Ружицький.

На околицях місцевості зосереджені значні запаси будівельних матеріалів: глини, піску, каоліну, граніту, які добуваються в чотирьох кар'єрах.

Агрокліматичні ресурси представлені родючими чорноземами та сірими лісовими ґрунтами. Є також площі лугових ґрунтів у заплавах річок. Лісові масиви у поєднанні з водоймами міста створюють чудову санітарну зону і мають хороші рекреаційні можливості.

Історія Ладизина починає свої витoki із сивої давнини. Ця місцевість була обжитою ще за часів Трипілья, IV-III ст. до н.е. Підтвердженням цьому є численні знахідки уламків трипільської кераміки та кремнієвих знарядь праці тих часів.

На схилах пагорбів при гирлі річки Соб знаходиться велике черняхівське поселення II-IV ст. н.е. Різноманітність форм і технік орнаментации уламків ужиткових речей, знайдених тут, свідчать про значний розвиток гончарного мистецтва черняхівських племен.

На околицях міста до цих пір зустрічаються залишки грецьких амфор, що дає змогу науковцям робити висновки про активні торговельні зв'язки тогочасного населення з Причорномор'ям.

А знайдені в цій місцевості золоті монети III ст. н.е., часу правління римського імператора Олександра Севера підтверджують думку про спілкування місцевих жителів з Римською імперією та використанні ними римських монет у зовнішній торгівлі.

Містечко Ладижин у далекі часи Київського князівства було фортецею. Знаходилася вона на трикутнику, який з двох сторін омивався Південним Бугом і Сільницею. З третьої – захищена широким та глибоким ровом.

Місто-фортеця було оточене земляним валом, укріплене дерев'яним зрубом. Висота насипу сягала тридцяти метрів. На цей вал із дубовими зубчастими палями, як на хвилеріз, натикалися полчища татаро-монголів, польської шляхти, турок-яничар і кримських татар. Залишки валу ще й досі збереглися у центрі древньої частини Ладижина. За легендами, які передавалися від покоління до покоління, попід містом існували підземні ходи, навіть під Південним Бугом. Жителі фортеці користувалися ними в лиху годину нашестя ворогів. Їх залишки до цього часу нагадують про себе проваллям. Куди ведуть підземні ходи та печери, як далеко тягнуться та які мають відгалуження – сказати важко, бо ніхто цим не цікавився і не вивчав. За тими ж переказами й легендами, вели ходи аж до Брацлава, колишнього воєводства Подільського та до Гайсина.

У багатьох авторів йдеться про те, що «навколо фортеці розлите море води, що робить її неприступною». Воду під час нашестя ворогів треба було піднімати й підтримувати рівень. Для цього на Бакланській долині, що нижче за течією Бугу, були побудовані шлюзи з обох боків річки. Чому саме там?

Бо коли подивитися на плесо річки, то навколо Ладижина більше немає ніде таких порогів, де можна було б перегородити Буг гаткою-греблею. Саме там, на Бакланській долині, природа наче сипонула щедрою рукою величезні кам'яні брили, утворивши мальовничий куточок – ладижинську «Швейцарію». Ладижин мав троє фортечних воріт: одні на сході – це паромна переправа через річку Південний Буг на Уманський шлях; Брацлавська брама – серед земляних валів з північного боку та Бершадська брама на мосту річки Сільниці.

Історик М. Костомаров описує, що коли татари у 1240 р. підійшли до Ладижина (він його називав «Колодяжин»), то городяни не супротивилися ворогові, але це не допомогло, молодих забрали у полон (ясир), старих стратили, а місто спалили вщент. Ця історична згадка свідчить також про те, що місто Ладижин у 1240 р. вже існував, а отже, на думку науковців, Ладижину – більше 800 років. Щодо назви поселення, вірогідною є та, що свою гарну назву давнє поселення отримало від імені язичницької богині Лади і звалося Лодяжином.

Потім прийшли часи, які в історії відзначені, як панування в Україні Речі Посполитої (1501-1647 рр.). У 1569 р. накотилася хмара Люблінської Унії і Ладижин підпав під владу польської корони Брацлавського воєводства.

Чотири рази протягом своєї історії Ладижин був вщент спалений: 1240, 1363, 1674, 1703 рр. Протягом багатьох століть тут виникало безліч селянських заколотів та великих повстань. Дотепер збереглися рештки наземних і підземних укріплень часів визвольних змагань XIV–XVII ст.

Власне, споконвіку Ладижину судилося бути військовим містечком, певно тому тут стільки разів починалися битви та різанини. Він стояв на роздоріжжі великих шляхів (у XVI ст. тут проходив Уманський шлях, що йшов на Тульчин, Ладижин, Соболівку, Умань; з Валахії – це шлях

Молдовський; третій – Бершадський, що прямував на Гайсин). Тому тут завжди стояли постоєм війська. Ще до сьогоднішніх днів збереглися будівлі, де перебувала кіннота козаків царської армії, пізніше – полк Котовського, а в нинішні часи – піхотна військова частина. Відвідував містечко у 1825 р. й імператор Олександр I під час маневрів на подільських землях царських військ.

Та спливали віки, містечко знову і знову піднімалося з попелу, заселялося і відроджувалося. У ХІІІ ст. Ладижин входив до Брацлавського воєводства, був фортецею, де знаходилося десять тисяч війська, 150 гармат, налічувалося шість тисяч будинків, церкви, торгові ряди, базар та декілька заїжджих будинків для торгівців.

Фортеця та ладижинці брали активну участь у Визвольній війні Богдана Хмельницького. 1648 р. козацький полковник Ганжа з козаками оволодів містом Ладижином, зайнятим до того поляками.

У травні 1652 р. тут відбулася велика битва між козацькими загонами і польсько-шляхетськими військами, відома в історії, як битва під Батогом (за назвою території між Ладижином і с. Четвертинівкою, що в минулому звалася Батіг). У цій битві Богдан Хмельницький розгромив польсько-шляхетські війська. На місці, де колись відбулася ця трагічна історична подія, встановлено гранітний обеліск з написом: «На цій місцевості під Батогом в травні 1652 р. українське військо під керівництвом Богдана Хмельницького знищило армію польсько-шляхетських загарбників». У битві під Батогом Богдан Хмельницький майстерно використав особливості лісної місцевості, застосував обхідні маневри і виграв бій з 20 - тисячним польським військом на чолі з М. Калиновським. Поляків було вщент розгромлено, загинув сам Калиновський, його син та чимало вояків.

1674 р. у Ладижині понад два тижні тривала кривава битва козацького полковника Мурашка з 70-тисячним військом турецького султана. Чотири рази султан пропонував козакам перейти до нього на службу і чотири рази відмовлялися козаки від цієї ганебної пропозиції. І полягли тут смертю хоробрих всі до одного. За кілька днів, коли на підмогу прийшли запорожці на чолі з І. Сірком, вони побачили страшне поле битви, де склали голови їх побратими. Поховали загиблих з почестями, насипавши високі могили. Ці поховання ще донедавна було видно в ясні дні з Ладижина поміж Губником і Ладижинськими хуторами.

Не залишилися осторонь ладижинці і за часів Гайдамаччини. Свідок тих кривавих боїв – древній ліс, ще й досі шумить неподалік містечка. В пам'ять про ці історичні події він названий Гайдамацьким.

У ХV ст. Ладижин належав роду князів Коротких, з 1595 р. переходить до князів Вишневецьких, з 1775 знаходиться у володінні князів Потоцьких а з 1805 р. переходить до князів Собанських (які втратили місто після участі у польському повстанні проти Росії). Тож 1866 р. він був переданий цивільній владі. Цей період в Ладижині відзначався швидким ростом промисловості: з'явився спиртовий завод, 5 суконних фабрик, 3 цегляних, шкіряний і черепичних заводи, відкрився сільський банк, поштово-телеграфна станція, камера мирового судді, лісництво, 4 заїжджих двори, налагодилась паромна переправа через Буг, відкрилася лікарня, аптека, 9 водяних млинів і тютюнова плантація.

На межі ХІХ і ХХ ст. Ладижин переріс в доволі значне містечко: 1042 двори, 7762 жителів. Початок ХХ ст., як відомо, позначився безперервними війнами та революціями. Під час Першої світової війни майже у кожному ладижинському дворі були розквартировані солдати. Селяни мушили їх годувати, віддавати фураж для армійських коней, та й самим воювати на Південно-Західному та Північно-Західному фронтах.

З 1917 по 1920 рр. Ладижин стає ареною жорстокої боротьби різних непримиренних політичних сил: Центральної Ради, більшовиків, австро-німецьких військ, Директорії, армії Денікіна, польських військ. У липні 1920 р. влада тут остаточно перейшла до рук червоної армії.

Постійні бойові дії вкотре призвели до занепаду економіки *поселення* та розоренню місцевого населення. Якщо перед революцією Ладижин був багатим промисловим містечком, то після 1917 р. став обшарпаним селом, яке без кінця постачало на висилку «ворогів народу», особливо у 1936 -1938 рр. Пережили місцеві жителі й страхіття голодомору, коли людська смерть стала звичним явищем. Померлих не ховали по-християнськи, а виволікали задубілі тіла на гарби і вивозили на цвинтар до загальної ями. Часом не було кому небіжчиків і землею присипати...

Пам'ятними для ладижинських селян стали 1939-1940 рр., коли змучені люди нарешті одержали давноочікувану платню зерном на трудовень. На початку 40-х рр. робітники і службовці почали своєчасно отримувати зарплату. Люди перестали нарікати на долю...

Та все зруйнувала війна з фашистською Німеччиною. Окупація в Ладижині тривала з червня 1941 по березень 1944 рр. На братській могилі, що в центрі старого Ладижина викарбувані імена 1344 -х земляків, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни.

І знову жителі підраховували збитки, завдані німецько-фашистськими завойовниками. За складеним актом комісією Ладижинської сільської ради, були зруйновані всі підприємства, всі колгоспні будівлі, клуб, школа, бібліотека, 600 житлових будинків на суму один мільйон двісті тридцять одна тисяча сто двадцять п'ять рублів у довоєнних цінах. Протягом 3-х років, завдяки важкій праці жителів, були відновлені промислові підприємства, колгоспи освоєні посівні площі.

Та руйнували не лише чужоземці. 1937 р. трагічна доля спіткала унікальну культову споруду містечка – кам'яний Свято-Успенський храм, збудований 1851 р. у візантійському стилі. Своїм внутрішнім і зовнішнім оформленням й красою він належав до кращих на Подолії.

Чотирирусний іконостас, витончене різьблення, ікони академічного живопису, підлога, встелена візерунчастими чавунними плитами. У храмі була чудотворна ікона Андрія Критського в пам'ять про врятування царської сім'ї при аварії потягу (1888 р.). Потяг з восьми вагонами йшов маршрутом Курськ-Харків-Азовськ. Під час катастрофи загинула 21 людина, поранено 60 пасажирів. Не перекинувся лише один вагон, де знаходився імператор Олександр III з родиною. Свято-Успенський храм мав довжину 38 і ширину 24 аршини. Загальна вартість будівництва храму перевищила 20 тисяч рублів, не рахуючи відпущених казною деревини і цегли.

Його безжально підірвали вибухівкою. Керував «операцією» тодішній голова сільради. Коли від потужного вибуху вляглася курява, він, піднявшись на розвалини, промовив: «Наконец мы сделали хорошее дело». На погості зруйнованого храму були захоронення людей, що в різні часи вірно служили храму. Добре, що знайшлися небайдужі люди, які зібрали рештки тіл і поховали їх на Грушівському цвинтарі біля вхідних воріт.

Чудом збереглася у місті цегляна церква зведена 1909 р. також у візантійському стилі з куполом (банею), та дзвіницею освяченою на честь ікони Казанської Божої Матері.

З березня 1988 р. до служби у храмі приступив протоієрей Сергій Андрійович Малиновський, який до цього 4 роки прослужив у м. Тульчині. Регентом хору довгий час була його дружина матушка Ольга, яка мала надзвичайно чудовий голос сопрано і закінчила Ленінградську музичну школу. Розмалював церкву з 1995 по 1998 рр. Анатолій Олександрович Антонєць, мешканець Вінниці.

На території міста нині розпочалося будівництво нового великого Православного храму на честь Святого Георгія Побідоносця.

Сьогодні Ладижин входить в Асоціацію стародавніх міст України. Це – потужний промисловий центр Вінниччини. Він посідає друге місце в області за обсягами промислового виробництва в області після Вінниці.

Нову сторінку в біографію містечка вписало спорудження 1968 -1972 рр. Ладжинської електростанції, яка стала однією з найпотужніших в країні – 1 мільйон 800 тисяч кіловат. Сьогодні на ТЕС зайнято близько 3000 людей. За цей час на ЛТЕС вироблено понад 274 мільярдів кіловат-годин електроенергії, а за добу ТЕС виробляє 21 мільйон кіловат. У грошах – це 2 мільйони 200 тисяч гривень.

У 70-80-х рр. флагманом мікробіологічної промисловості вважався Ладжинський завод ферментних препаратів Це був перший в СРСР подібний мікробіологічний завод – експериментальний. З грудня 1976 р. почав діяти завод силікатної цегли.

Останнім часом тут успішно працюють ВАТ «Ладжинський завод залізобетонних конструкцій», КП «Буддеталь», ВАТ «Ладжинхліб» СВАТ «Птахокомбінат «Ладжинський», ВАТ «Біолік», яке Міжнародною організацією незалежних експертів визнано кращим у світі, спільне українсько-російське підприємство «Байкал Вест», що є єдиним в Україні оптовим продавцем мисливської, спортивної, пневматичної та газової зброї марки «ІЖ». Офіс «Байкал Весту» знаходиться у центрі Ладжина і є окрасою міста. Мисливський магазин «Байкал» охоче відвідують як мисливці зі стажем, так і діти, адже тут продаються не лише мисливські товари, а й усе необхідне для рибалки.

Має Ладжин свій історико-краєзнавчий музей, який діє на базі однієї з шкіл і де зберігається все найцінніше про це стародавнє поселення та його видатних земляків.

Світло музичний фонтан днем

Центр міста

Центр міста з пташиного польоту

Ладжин – місто енергетиків, людей закоханих у свою професію, які вміють творчо працювати і змістовно відпочивати.

На берегах рукотворного Ладжинського моря впорядковані пляжі. На околиці Ладжина, над Південним Бугом, є урочище, яке за свою красу і особливу привабливість носить назву «Ладжинська Швейцарія».

У місті діє 5 бібліотек, дитяча музична школа, 5 клубних закладів, серед яких вирізняється палац культури «Прометей» Ладжинської ТЕС з сучасним приміщенням глядацької зали на 600 місць, Будинок культури «Лада» в старій частині міста на 340 місць, кінотеатр «Юність». Вісім творчих аматорських колективів мають звання «народний»: хор «Прометей», дитячий танцювальний колектив «Візерунок», чоловічий гурт «Джерело», кіностудія «Лада», ансамбль народних інструментів «Гармонія», ансамбль сучасної пісні «Чиста криниця». Діє міське літературно-мистецьке об'єднання «Стожари», створене у 2002 р.

Міст

ТЕС

У центрі Ладжина на проспекті Будівельників мешканці міста розбили новий парк, в якому спорудили багато дитячих атракціонів, танцювальні майданчики, стадіон. У вихідні і святкові дні тінистими алеями парку прогулюються жителі та гості міста. На території Ладжина споруджені санаторії – профілакторії, де можна

поправити своє здоров'я, гарно відпочити, насолодитися багатством природи місцевих околиць.

Ліси тут чергуються із затишними галявинами, заплавами та прозорими озерами. Живописні пейзажі, круті скелясті береги, розкидані по Південному Бугу острівки, водосховище... Все це увічнив у своїх картинах місцевий художник Петро Кравчик, ім'я якого занесено до Книги почесних громадян Ладжина. Одна з центральних вулиць названа його іменем.

Літніми вечорами над Бугом і лісом стеляться духмяні пахощі смачної ладжинської юшки. Завзяті грибники знають місця, де можна назбирати багато грибів і ягід, посидіти з вудкою над тихою заплавою. А взимку – поблукати з рушницею, а то й просто пройтися в'юнкими стежками, вдихаючи п'янке свіже повітря.

Ладжинці пишаються своїми величними мостами, перекинутими через Південний Буг і Сільницю, греблею, яка утворила Ладжинське море. З правого берега Бугу велично здіймаються багатопверхівки містечка енергетиків, а лівобережжя, де скрізь кам'яністі ґрунти, забудоване ошатними дачними будиночками.

Стара частина Ладжина до невпізнання змінила свій вигляд, вже навіть для музейного експонату не знайдеш хатини під солом'яною стріхою чи очеретом. Стіни будинків сяють білою цеглою. Навколо них – мальовничі сади і квіти.

У цьому самобутньому містечку творить свої дива талановите подружжя Василь Рижий і Наталія Лавренюк.

Василя Рижого шанувальники мистецтва знають як майстра кераміки. Його гончарні вироби та композиції витончені, оригінальні і майстерні, наповнені неповторним українським колоритом.

Запрошуємо на ладжинський ярмарок

Наталія кохалась в декоративному народному розписі. Вивчивши традиції народного малярства, вона виробила свій оригінальний стиль. Твори цих знаних майстрів неодноразово експонувалися на Всеукраїнських та обласних виставках, вони зберігаються у багатьох музеях і приватних колекціях. У липні цього року Наталія Лавренюк навчала бажаючих розписувати тарілки під час проведення фестивалю «Шешори-2008 Подільські» в селі Воробіївка Немирівського району.

А як настає надвечір'я, і густішає попелястий оксамит небес, одне за одним спалахують вікна осель, сяє вогнями місто енергетиків, навіваючи в натомлені душі сімейний спокій.

То ж завітайте до стародавнього Ладжина, де гармонійно поєднується історія і сьогодення, висока духовність і звитяжна праця.

Санаторій - профілакторій ВАТ «Західенерго» Ладизинської ТЕС
вул. Наконечного, 173,

тел. (8-243) 65-6-92, 65-3-50

Профілакторій «Діброва»
вул. Хлібозаводська, 2,

(8-243) 6-10-56 6-10-78

Обласний дитячий санаторій «Подільський Артек» (дитячий)
житловий масив міста Лісовий

Неврологія, пульмонологія, очне відділення, ендокринна система

Працює з 1 травня до 1 вересня

тел.:+38 (043043)6-18-45; 6-47-01

Факс (04343) 61845

«Райффайзен банк Аваль» -

Будівельників, 35а,
тел.: (04343) 6-12-53, 6-27-29
факс: (04343) 6-27-29

готель «Акація» Ладизинська ТЕС